NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

În ediţia de faţă a BIBLIEI de la 1688 se urmăreşte redarea textului într-o formă cît mai apropiată de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca respectivă. Observaţiile atente asupra ediţiei *princeps* şi asupra celor două manuscrise, 45 şi 4 389, au determinat colectivul de editori să ajungă la următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări:

a) ȣ final postconsonantic a fost transcris prin *-u*, dar neexistînd nici un indiciu sigur de echivalenţă fonetică a lui cu ь (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.

b) ȣ final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin *-u*: десацїȣ (de saţiu).

c) ю final, notat cu remarcabilă consecvenţă în formele de perfect simplu, pers. I sg. (мъ скȣлаю = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul *-tor* (жȣдекъторю = judecătoriu) şi în finalul unor substantive terminate în consoană (черю = ceriu) sau în vocală (граю =graiu), a fost transcris prin *-iu*.

d) ѣ în poziţie *e* (чѣре = cêre) şi în poziţie *i* (егѵптѣнїи = eghiptênii) a fost transcris prin *ê*, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin *-ea*. Tot prin *ê* a fost transcris uneori şi ꙗ (мȣꙗре = muiêre), datorită frecventelor alternante cu ѧ; în restul cazurilor, ꙗ a fost transcris prin *ia* (тъꙗт = tăiat, деспȣꙗт = despuiat) sau *ea* (нꙗм = neam, ne-am, диминꙗца = dimineaţa) (pentru detalii, vezi S.T.L. FAC., p. 49–51. S.L.L., p. 49–51).

e) ѧ în poziţie *-e*, *-i* (жȣнгѧре, вѧтрилеле) a fost transcris tot prin *ê* (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri, ѧ a fost redat prin diftongii *ea* şi *ia*. În unele cuvinte de origine slavă, cu ѧ în etimon, slova a fost transcrisă prin *ea*, *ia* chiar dacă în silaba următoare erau *e*, *i* (непрїѧтинȣл = nepriiatinul, боѧрїи = boiarii). În poziţie finală, ѧ a fost transcris în cîteva cazuri prin *-ă*, din considerente de morfologie istorică (апропїѧ = apropi•, жȣнгїѧ = junghi•).

f) Deşi valoarea dominantă a lui ъ este aceea de *ă*, iar a lui ѫ aceea de *î*, numeroasele cazuri de alternanţă grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunţiei actuale (мънтȣи / мѫнтȣи = mîntui; гърлъ = gîrlă; кърѫриле = cărările etc.), inclusiv celei dialectale (мънїе = mănie, пъине = păine, пънъ = pănă, ръдика = rădica, рънникїи = rănichii).

g) Frecventa alternanţă a consoanelor *-ş / -şi*, *-ţ / -ţi* (сорц / сорци = sorţ / sorţi, гръиц / гръици = grăiţ / grăiţi, скосе́ш / скосе́ши = scoseş / scoseşi), se reflectă ca atare în textul ediţiei de faţă.

h) ч final suprascris a fost transcris uneori prin *-ce*, în spiritul textului (нич = nice, къч = căce).

i) ѵ şi ѵ au fost transcrise prin *i* chiar în cazul cuvintelor străine: егѵиптѣнїи (eghiptênii), кѵр (chir).

j) În cazurile foarte rare cînd ы are valoare de *i*, el a fost notat ca *i* : ⁺пынс = împins.

k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin *i* : мѫниле = mîinile, лȣ̃ = lui.

l) Vocalele şi consoanele duble au fost redate întocmai (четаате = cetaate, саамъ = saamă, дрептаате = dreptaate, Анна = Anna, Арран = Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

1) е la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin *ie* ва еши = va ieşi, вое = voie, плоае = ploaie), fie prin *e* (ел = el, ера = era, еши = eşti, мие = mie, еи = ei, скрие = scrie).

2) ѧ iniţial a fost transcris prin *ia* (ѧсте= iaste, съ ѧи = să iai), dar şi prin *ea* (пре ѧ = pre ea); aceeaşi literă precedată de ѣ a fost redată prin *ea* (ачѣѧ = acêea).

3) Potrivit aceloraşi norme, ѣ final a fost transpus prin *ia* în ачещѣ (aceştia).

4) ⁺ urmat de *n* a fost transcris *î* sau *în* (⁺нълциме = înălţime, ⁺ноѧще = înnoiêşte), iar înaintea labialelor *p* şi *b*, *îm* (⁺пърат); urmat de *n*, ⁺ a fost redat însă şi în acest caz prin *î* (⁺нпърат = înpărat).

5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale бинекȣвѫнтавою = binecuvînta-voiu, ȣнт де лемнȣл = untdelemnul), cu excepţia situaţiilor în care termenii îşi păstrau autonomia şi, în consecinţă aveau o flexiune proprie (ȣнтȣлȣи де леми = untului de lemn).

BDD-B791-06 © 1994 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 21:59:48 UTC)

6) Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (сѣѹ = se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborîte în rînd suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat: ѿи сътѹраръ = și s<ă> săturară; ѿи съ спъмѫнтѣзе = și să s<ă> spămîntêze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (*i*) după consoanele *m, ș* și *ț*, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), blgoslovi, blgslvi (blagoslovi), blstema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu – Dmnzău (Dumnezeu – Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv), mrte (moarte), mrtul (mortul), sfți (sfinți).

Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de tipar (foarte puține, de altfel) din ediția *princeps:* (în loc de царъ (greșit), каръ = cară; în loc de черелѹ = cerelui, черюлѹи = ceriului; în loc de пестре копселе = pestre copsele, престе коапселе = preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([ ]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic (NOTE) s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției *princeps* în această ediție a fost marcat printr-o bară oblică în toate celelalte patru coloane ce însoțesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folosit ortografia și punctuația de azi, notînd, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă; la fel am procedat și în cazul numelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit *Bibliei moderne,* iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).

BDD-B791-06 © 1994 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 21:59:48 UTC)